

Tutkimus poss.-suffiksien käytöstä syrjäänissä

WOLFGANG SCHLACHTER *Studien zum Possessivsuffix des Syrjänischen*. Finnisch-ugrische Studien III. Akademie-Verlag Berlin 1960. Hinta 36 DM.

Wolfgang Schlachter on osoittanut erityistä kiinnostusta suuria syntaktisia teemoja kohtaan. Äskettäin ilmestyi hänen laaja lapin passiivia koskeva tutkimuksensa. Hänen nyt ilmestynyt uusi teoksensa käsittelee syrjäänin possessiivisuffiksien funktioita. Itäisissä sgr.-kielissä, nimittäin tšeremississä, permiläisissä ja obinugrilaisissa kielissä muutamilla px:illa on possessiivisen funktion ohella determinatiivinenkin. Possessiivista funktiota on yleensä pidetty primäärisenä, mutta päinvastainenkin mielipide on esitetty. Tämän Farkasin käsityksen Schlachter sanoo antaneen aiheen omaan tutkimukseensa. Schlachter tar-

kastelee näitä funktioita ja niiden välisiä suhteita syrjäänin kannalta.

Tutkimuksen aineisto on peräisin Fokos-Fuchsin tekstikokoelmasta *Volksdichtung der Komi (Syrjänen)*. Teokseen sisältyvistä viiden murteen teksteistä tekijä on käynyt läpi 25 sivua kutakin murretta. Näin kertynyt suhteellisen suppea aineisto on tässä tapauksessa silti ilmeisen edustava. Se tekee aiheen vaatiman yksityiskohtaisen analyysin mahdolliseksi, ja tulokset ovatkin vakuuttavia. Schlachter esittää ne seuraavan luettelon muodossa: Px:ien possessiivinen funktio ei ole riippuvainen määrädellytyksistä. Useissa tapauksissa px:n

possessiivinen ja determinatiivinen funktio vaikuttavat rinnan. Determinoivina käytetään yks.3. ja yks.2.persoonan px:ja. Useimmat esimerkit yks.2.pers. px:n determinatiivisesta käytöstä ovat Letkan murteesta. Kun yks.2.pers.px ei ole funktioltaan possessiivinen, se ilmaisee subjektiivista suhtautumista. Selvimmissä tapauksissa se osoittaa kertojan eloisaa osanottoa tapahtumaan tai kuvauksen kohteeseen, jonka kuitenkin täytyy olla ennen mainittu tai asiayhteydestä tuttu. Tästä ei ole pitkä varsinaiseen determinatioon. Yks.3.pers. px:n käytössä kuvastuu kertojan subjektiivinen suhtautuminen vähemmän selvänä kuin yks.2.pers.px:n käytössä. Molempia px:ja käytetään usein vaihdellen ilman havaittavaa syytä. Määrätapauksissa käytetään px:a, nimenomaan yks.3.pers:n suffiksia, erityisen usein. Tällöin on tapahtunut osaksi todellinen funktion heikkeneminen («Verblassen»). Kysymykseen tulevat ensiksikin attributiiviyhdistykset. Omistajaa ilmoittava sana on nominatiivissa tai adessiivissa tai ablatiivissa (elatiivissa), omistettua ilmoittava sana on px:llinen tai ilman suffiksia. Funktioltaan alun perin possessiivinen px on aikaa myöten formaalistunut. Px:t liittyvät edelleen asiayhteydestä riippumatta erikoisen herkästi sukulaisuutta osoittaviin nimiin, muutamiin adverbisiin (esim. *gortad* poss.taiv. yks.2.pers. 'kotiin', *gortas* poss.taiv. yks.3.pers. 'id.') ja postpositioi-

hin, varsinkin jos postposition pääsana on pitkäkkö, ei aivan tavallinen sana. Tähän yhteyteen kuuluu myös px:n todellinen determinatiivinen käyttö. Determinaatio määräytyy psykologisesti eikä loogisesti. Px:n käyttö on sitä säännöttömämpää mitä kauemmaksi sen funktio on etääntynyt possessiivisesta. Determinatiivis-subjektiivisen px:n käyttö määräytyy tyylin mukaan. Tämä käyttö edustaa sivufunktiota, joka saattaa olla suoranaisessa ristiriidassa possessiiviseen pääfunktioon nähden. Px:ja, joiden funktio ei ole possessiivinen, käytetään useammin siinä osassa satua, jossa tapahtuma esitetään ensimmäisen keran, tai siinä osassa, joka muodostaa kertomuksen dramaattisen huipennuksen. — Tekijä huomauttaa kansansatujen erityisestä soveltuvuudesta tämänlaatuisten tyylikysymysten selvittelyyn. Sadun tavallisia tyylikeinoja on aiheen kertautuminen useassa vaiheessa; puhetilanteen toistuminen hiukan poikkeavissa muodoissa helpottaa kertojan osuuden, kielellisen ilmauksen ja itse tapahtuman suhteiden tarkastelua. — Teoksessa on lukuisia kiinnostavia yksityiskohtia, esim. selvitys px:llisen subjektin ja objektin esiintymisestä sekä postpositiorakenteen historian tarkastelu.

Aiheen käsittely on kauttaaltaan perinpohjaista. Erittäin sisältörikas teksti on kieltämättä myös raskaslukuista, mikä valitettavasti jossain määrin heikentää lukijan vastaanottokykyä.

RAIJA JOKINEN